

Invloed Alcoholincidenten op Drinkgedrag Jongeren

Laatst gewijzigd: 30 maart 2007. Bestelnummer: U2007.07

Impact van alcoholincidenten onderzocht

Inzicht in alcoholervaringen uit het verleden kunnen een belangrijke bron van informatie zijn wanneer jongeren keuzes maken over hoeveel alcohol ze consumeren (Mallet et al., 2006). Deze studie achterhaalt de impact van memorabele alcoholervaringen waarvan jongeren zelf aangeven dat ze belangrijk of van invloed op hen zijn geweest. Vier scholen in Nederland (in Enschede en Valkenswaard) deden mee met het onderzoek. In totaal zijn 45 scholieren geïnterviewd die willekeurig zijn geselecteerd van de klassenlijst. Voorwaarde om mee te doen was dat ze enige ervaring met alcohol hadden. Om de representativiteit van deze groep jongeren te achterhalen zijn demografische gegevens en het alcoholgebruik vergeleken met een steekproef van 400 middelbare scholieren. Er zijn geen significante verschillen gevonden.

De studie doelt op jongeren van 15 en 16 jaar omdat in deze leeftijdsperiode vaak levenslange patronen van gebruik (en niet gebruik) worden ontwikkeld (Maggs & Schulenberg, 2004-2005). Bovendien zijn de negatieve gevolgen van overmatig alcoholgebruik met name gevaarlijk voor deze leeftijdsgroep vanwege de fysieke, mentale, emotionele en sociale ontwikkeling die zij doormaken.

Scholieren werden stap voor stap gevraagd om een memorabele alcoholgebeurtenis beschrijven en te evalueren. 145 incidenten werden benoemd en zijn gecategoriseerd voor een grondige analyse. Resultaten laten zien dat jonge scholieren al behoorlijke veel serieuze consequenties van alcohol meemaken zoals flauwvallen, geheugenverlies, alcoholvergiftiging en problemen op school. Jonge scholieren hebben al veel ervaring met alcohol en de meeste incidenten gaan gepaard met 'binge drinking' (dat wil zeggen 6 of meer glazen tijdens één gelegenheid).

Het type incident dat door jongeren het meest benoemd wordt is 'ziek zijn', 'rare dingen doen', 'ruzies door alcohol' en 'ongeluk of letsel door alcohol'.

Negatieve alcoholervaringen leiden niet tot minder drinken

Het onderzoek laat zien hoe de scholieren reflecteren op hun persoonlijke ervaring met alcohol en de mate waarin zij denken dat het hen beïnvloed heeft. Bij de meeste (65%) incidenten, leidde een negatieve alcoholervaring niet tot de intentie om minder te drinken, ook niet voor korte tijd. Zelfs als jongeren een ervaring hadden met heftige negatieve consequenties, zoals een ongeluk of een opname in het ziekenhuis, kozen de meeste jongeren er niet voor om hun drinkgedrag aan te passen.

Als je kijkt naar het type incidenten zie je dat ziek zijn van de alcohol het vaakst leidt tot de motivatie om minder te drinken (61%). Opvallend is dat een ongeluk of letsel (6%), en inter-persoonlijke conflicten (0%) nooit leiden tot de intentie om minder te drinken. De positieve evaluatie verklaart waarom de meeste jongeren niet minder gaan drinken na een dergelijk alcoholincident. Daarnaast zien jongeren een minder directe link tussen alcoholgebruik en een gevecht of een ongeluk of letsel.

Een op de 4 incidenten maakt tijdelijk enige indruk op jongeren

Ruim 1 op de 4 (28%) van de genoemde incidenten leidde tot het voornemen minder of voorzichtiger te gaan drinken (tabel 1). Echter in de helft van de gevallen was dit voornemen slechts tijdelijk. De impact van een incident vervaagt na enige tijd. De meeste jongeren gaven aan dat ze naar verloop van tijd terugvallen in hun oude drinkgedrag. Slechts enkele incidenten leidden ertoe dat een jongere volledig stopte met drinken zoals bijvoorbeeld een alcoholvergiftiging.

Tabel 1. Impact van de genoemde incidenten.

Type impact	Voorbeeld	%
Intentie om meer of vaker te drinken	<i>'Ik ontdekte toen dat het eigenlijk heel normaal is om te drinken.'</i>	5%
Geen invloed / geen verandering	<i>'Het voelde goed, dus ja, volgende keer nog meer drinken.'</i> <i>'Helemaal niet. Ik blijf gewoon drinken.'</i> <i>'Ik dacht altijd al dat dronken zijn stom was.'</i>	65%
Alcohol reductie: minder of met meer voorzichtigheid drinken	<i>'Dat was de eerste en meteen de laatste keer. Ik heb er veel van geleerd. Ik wil nooit meer zoveel drinken dat het zover komt.'</i> <i>'Dat was verschrikkelijk. Ik wil het niet nog een keer meemaken dus ik drink nu minder.'</i>	15%
Alcohol reductie voor een korte periode: proberen om minder te drinken.	<i>'De eerste maanden dronk ik bijna niet maar ik ben langzamerhand weer hetzelfde gaan drinken. Ik denk niet meer aan die keer dat het mis ging.'</i> <i>'Ik denk dat het nog wel een keer gaat gebeuren, maar de komende tijd niet.'</i>	13%
Alcohol onthouding	<i>'Ik drink daardoor al jaren niet meer, zelfs niet een druppel.'</i>	2%

Negatieve drankervaringen zijn bijna altijd ‘cool’ of ‘grappig’

Veel negatieve consequenties van alcohol worden door jongeren als positief ervaren. Objectief gezien nadelige consequenties van alcohol, zoals ziek worden of roekeloos gedrag vertonen, worden door jongeren achteraf als een positieve belevenis beschouwd en vaak als ‘grappig’ of als ‘cool’ omschreven. Zelfs ‘verwondingen of letsel als gevolg van te veel drinken werd in 88% van de gevallen als positief ervaren. In Tabel 2 is weergegeven hoe positief of negatief de jongeren bepaalde incidenten beoordeelden. Zo vertelt een jongen dat hij met zijn sportcoach over de parkeerplaats ging racen: ‘We waren allemaal dronken en toen zijn we in zijn auto gestapt en hebben we een ongeluk gekregen. We zijn behoorlijk hard tegen een paal gereden. Het was echt gaaf. We zaten in zijn auto, de muziek hard aan en racen maar. We hebben er hard om gelachen. Ik vond het een hele ervaring. Ik had nog nooit een ongeluk gehad terwijl ik dronken was.’

Deze opmerkelijke uitleg kan verklaard worden omdat deze negatieve alcoholincidenten niet los worden gezien van alcoholgebruik in het algemeen. Daarover oordelen jongeren positief. Alcoholincidenten worden niet in isolatie geëvalueerd, maar binnen de context van de gehele ervaring. Binnen die context worden negatieve consequenties voor lief genomen of gedomineerd door de positieve consequenties. Zoals een jongen van 16 vertelt: ‘Ik heb bijna de hele avond in mijn tent gelegen omdat ik ziek was van de alcohol. Maar ik vond het niet heel erg want ik heb die avond wel veel gelachen.’ Een scholiere vertelt over een ongeluk met haar vriend: ‘Hij was goed dronken. We hielden een weddenschap of hij op de auto durfde te klimmen als iemand anders zou rijden. Hij is toen van de auto afgevallen in de bocht. We moesten naar het ziekenhuis om zijn wond te laten hechten.’ Op de vraag hoe ze terugkijkt op die avond zegt ze: ‘Het was een hele grappige avond. Misschien is het dom dat hij van die auto is gevallen enzo, maar het was gewoon heel leuk. Ik heb vooral positieve herinneringen aan die avond.’

Ouders spelen geen rol

Bij bijna de helft van de incidenten weten de ouders er niets van af of horen ze ‘de halve waarheid.’ De meeste jongeren zeggen niets over hun negatieve ervaringen, of ze leuken het verhaal op of liegen over de hoeveelheid alcohol die ze hebben gedronken. Het gevolg hiervan is

Tabel 2. De evaluatie van de meest benoemde incidenten.

Categorie	Alleen negatief	Voornamelijk negatief	Neutraal	Voornamelijk positief	Alleen positief
Ongeluk of letsel	6%	0%	6%	19%	69%
Rare dingen doen	4%	9%	9%	13%	65%
Makkelijker contact maken	7%	0%	33%	13%	47%
Ziek zijn	7%	22%	26%	19%	26%
Interpersoonlijke conflicten	11%	33%	28%	22%	6%

dat ouders er niet adequaat op kunnen reageren en hun kinderen niet kunnen aanspreken op hun drinkgedrag. Ouders die wel van het incident horen keuren het gedrag van hun kind in 60% van de benoemde incidenten goed of zeggen er niets over. Jongeren geven zelf aan dat hun ouders er niet veel om geven, er om lachen of zeggen dat het hun eigen verantwoordelijkheid is. Zo vertelt een meisje van 15: ‘Mijn ouders zagen de volgende dag de schaafwonden op mijn gezicht. Ze vroegen wat er gebeurd was dus ik vertelde dat ik niet meer naar huis kon fietsen en was gevallen. Ze vonden het wel grappig volgens mij. Ze konden er in ieder wel om lachen.’

Uit eerder uitgevoerd onderzoek is gebleken dat de houding en reacties van ouders een belangrijke invloed hebben op het drinkgedrag van jongeren. Ouders zijn een van de meest directe bronnen van invloed voor tieners (Beck & Treiman, 1996). Als ouders duidelijk aangeven welke risico's met alcoholgebruik gepaard gaan kan dat beschermend werken ten aanzien van (overmatig) alcoholgebruik (Peterson et al., 1994).

Effect van benadrukken incidenten twijfelachtig

De meeste scholieren leerden niet van wat een ‘kritieke ervaring’ in hun leven zou kunnen zijn. Het is dan ook niet te verwachten dat het benadrukken van dergelijke ervaringen in gezondheidsvoorlichting het gewenste effect zal bereiken, zeker niet omdat deze ervaringen door jongeren vaak als positief worden ervaren.

Bronnen:

- Beck, K.H., & Treiman, K.A (1996). The relationship of social context of drinking, perceived social norms, and parental influence to various drinking patterns of adolescents. *Addictive Behaviours*, 21, 633-644.
- Van den Boom, S.G.M. The use of the critical incident technique to explore adolescents' alcohol experiences and their behavioural impact (2007). University of Twente.
- Maggs, J. L., & Schulenberg, J. (2004-2005). Trajectories of alcohol use during the transition to adulthood. *Alcohol Research and Health*, 28, 195-201.
- Mallet, K.A., et al. (2006). Do we learn from our mistakes? An examination of the impact of negative alcohol-related consequences on college students' drinking patterns and perceptions. *Journal of Studies on Alcohol*, 67, 269-276.
- Peterson, P.L., et al. (1994). Disentangling the effects of parental drinking, family management, and parental alcohol norms on current drinking by black and white adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 4, 203-227.